

Utbildningsdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

U2021/00301

Remissvar på betänkande av utredningen om "Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i svenska" (SOU2020:67)

IV – Idéburen Valfärd yttrar sig härmed över betänkandet av utredningen *Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling, SOU2020:67*.

IV – Idéburen Valfärd är branschorganisation inom den idéburna välfärdssektorn och samlar idéburna organisationer och företag inom vård, omsorg och utbildning. IV är en medlemsägd, medlemsstyrd och medlemsfinansierad organisation som värnar den idéburna tanken som värdegrund. Medlemmarna består företrädesvis av föräldrakooperativ och personalkooperativ, men även icke-vinstdrivande aktieföretag, stiftelser, svenska kyrkan och övriga frikyrkosamfund som finns representerade bland organisationens medlemmar. Genom rådgivning och stöd ger IV sina medlemmar de bästa förutsättningarna att bedriva sin samhällsviktiga verksamhet.

IV – Idéburen Valfärd och dess medlemmar delar uppfattningen att vinsterna ska gå tillbaka till verksamheterna som återinvesteringar. IV talar inte om begreppet vinster i välfärden. Vi talar i stället om vinster till välfärden, ett hållbart livsklimat för den idéburna välfärden med människan i fokus. För att säkerställa kravet på idéburet finns i IV:s stadgar en begränsning av medlemmarnas rätt att besluta om utdelning av överskott till fysiska eller juridiska personer.

IV – Idéburen välfärd:

- Delar inte utredningens förslag att endast kommunen ska bedriva uppsökande verksamhet om inte detta kombineras med ett krav på att kommunen objektivt informerar om all förskoleverksamhet, både kommunens egen och fristående sådan.
- Anser att om Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram ett stödmaterial ska ett sådant uppdrag också innehålla direktiv kring hur kommunerna opartiskt ska informera om förskoleverksamhet, oavsett huvudman.
- Avstyrker utredningens förslag om att en kommun ska kartlägga deltagandet i förskolan.
- Avstyrker utredningens förslag att Skolverket ska ta fram stödmaterial om frånvarohantering. Närvaro i förskolan är frivilligt, kartläggning av frånvaro innebär ett omfattande ingrepp i barns och familjers personliga integritet.
- Anser att utredningen är alldeles för snäv i sin uppfattning avseende "direktinskrivning". Även här vill IV lyfta fram att ett uppdrag om att erbjuda förskola för språkutveckling även måste öppna för att fristående förskolor kan uppfylla detta.
- Avstyrker utredningens förslag om att kommuner, utan vårdnadshavares ansökan, ska erbjuda plats vid en förskola inför höstterminen det kalenderår barnet fyller tre år. Ett sådant förslag syftar endast till att gynna kommunala förskolor på bekostnad av

fristående huvudmän. Fundamenten för lagkravet om lika villkor sätts därmed helt ur spel.

- Avstyrker förslaget om att kommunerna ska ges rätt att direktinskriva fler grupper av barn av samma skäl som angetts ovan. IV vill också understryka att dessa förslag helt frántar vårdnadshavare rätten att själva besluta om vad som är bäst för deras barn.
- Avstyrker helt utredningens förslag om obligatorisk förskola från fem års ålder. Det finns ännu inga utvärderingar kring den obligatoriska förskoleklassen och dess påverkan på barnet. Förslaget innebär dessutom att 290 kommunala myndigheter ska ha tillsynsansvar över pliktig verksamhet, att barnens närvaro måste kontrolleras, att förskolan måste bevilja ledighetsansökan och att barn som har sin dagliga omsorg hos en "dagmamma" dagligen på något sätt måste transporteras till en förskola för fullgörandet av förskoleplikten.
- Anser att utredningen till stor del har ett storstadsperspektiv när det gäller frågan om skolskjuts. Det framgår inte om utredningen anser det lämpligt att barn som är fyra år och åtta månader själva ska åka skolskjuts/buss till sin förskola. Det framgår inte heller av utredningen hur man avser att förhålla sig till de föräldrar som har valt fristående förskolor för sina barn och därmed inte omfattas av rätten till skolskjuts enligt vad som exempelvis skrivs i skollagen 10 kap. 32 § andra stycket och 10 kap. 40 §.
- Tillstyrker utredningens förslag om en nationell reglering av barnskötarutbildningen. IV vill också peka på de satsningar som görs avseende barnskötare med specialistutbildning hos bland annat YRGO, Högre yrkesutbildning Göteborg.
- Delar utredningens uppfattning att det saknas både utbildade barnskötare och förskollärare. IV anser dock att det måste bli enklare för utlandsfödda eller studenter med utländsk utbildning att få dessa validerade mot svensk förskolläraryxamen.
- Anser det orimligt att huvudmän, oavsett om de är offentliga eller fristående, ska föreläggas att ändra personalsituationen då det faktiskt kan vara helt omöjligt att få tag på utbildade förskollärare. Utredningen uppmärksammar ju själv denna brist.

Sammanfattning

IV välkomnar förslag som innebär att barns språkutveckling prioriteras och läggs fokus på. Barnens förutsättningar i sina första steg i deras livslånga lärande är avgörande. Ur ett barnrättsperspektiv anser IV dock att förslaget saknar flera essentiella delar:

- Barnens rätt att få synas och att få möjlighet att utvecklas
- Barnens rätt att komma till en lugn verksamhet där fokus ligger på utbildning och undervisning
- Barnens rätt att känna sig trygga

Barnens rätt att få synas och att få möjlighet att utvecklas

I dagens förskola ser vi allt större barngrupper och allt färre utbildade förskollärare och barnskötare. De vuxnas tid går i stor utsträckning åt till att få dagarna att fungera praktiskt. Det läggs stort fokus på att säkerställa tillräcklig vuxennärvaro för att tillgodose barnens behov och trygghet. IV ser att förskolan i första hand behöver komma tillrätta med de delarna. IV instämmer med Stockholms universitet som i sitt remissvar skriver att "ett ökat deltagande i förskolan i sig inte behöver leda till bättre anpassning och språkkunskaper hos barnen utan en förutsättning är att förskolan har en generellt hög kvalitet och tillgodoser barnens utvecklingsbehov".

Barnens rätt att komma till en lugn verksamhet där fokus ligger på utbildning och undervisning

När nya kommunala förskolor byggs i dag är de stora och med många avdelningar eller hemvister. Detta trots att vi i dag vet att små barn mår bäst i lugna miljöer med mindre barngrupper och där de möter samma ansikten varje dag. Gemensamt för alla landets förskolor är läroplanen för förskolan som säger att förskolan ska ge barnen möjlighet att utvecklas. IV anser att barnens möjlighet till utveckling börjar med en förskola som kan erbjuda en lugn och trygg miljö. Detta ser vi nästan uteslutande i små verksamheter men inte lika ofta i de större. Därför vill IV framhålla vikten av att kunna erbjuda barn små verksamheter med liten personalomsättning där man har tid och möjlighet att lägga fokus på barnens första steg i livet.

Barnens rätt att känna sig trygga

Att känna sig trygg är en självklar rättighet för varje människa. Detta gäller inte minst våra yngsta medborgare som går i förskola och inte har tillgång till sina föräldrar hela tiden. En viktig del är att bli sedd, att få den tid man behöver och att det finns trygga ansikten och famnar som är välbekanta för barnen. Att som liten flyttas till en ny verksamhet vid fem års ålder är ett hot mot den tryggheten. IV anser att detta, tillsammans med vårdnadshavares rätt till valfrihet gällande barnens första år i livet, är det främsta argumentet som helt talar emot en obligatorisk förskola för femåringar. IV menar vidare att barnens språkutveckling främst främjas av en verksamhet där barnen får synas och får möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. En obligatorisk förskola för femåringar i redan stora förskolegrupper kan få motsatt effekt

IV vill understryka att barnrättsperspektivet ska vara styrande precis så som Barnkonventionens intention är.

Uppsökande verksamhet

IV har inställningen att information kring förskolan alltid är bra för alla parter. Dock vill vi understryka vikten av att fristående förskolor måste ha möjlighet att informera på samma premisser och utsträckning som kommunerna har.

De allmänna och generella kanaler som finns tillgängliga för kommunen att informera vårdnadshavare ska också vara öppna för kommunens fristående förskolor. Utredningen tar bland annat upp barnvårdscentralen som en tänkbar aktör när det gäller tidig information om förskolan. För att vårdnadshavarna ska få information kring alla förskolor behöver fristående verksamheter också ha tillgång till BVC för information då kommunen kan antas vilja informera om de kommunala förskolorna i första hand.

Direktinskrivning

IV avstyrker förslaget då det är en inskränkning i familjers självbestämmanderätt och eftersom det innebär att fristående förskolor inte har samma möjlighet.

IV delar Skolverkets uppfattning i den bemärkelse att om förslaget blir verklighet ska det gälla alla barn i enlighet med skollagens 8 kap. 4-7§§.

Kartläggning av barn som deltar i förskoleverksamhet

IV avstyrker förslaget eftersom utredningen inte visar hur en sådan kartläggning kan göras på ett lämpligt sätt. Att kartlägga privatpersoner är att delvis inkräkta på människor och deras liv vilket inte är förenligt med svensk grundlag.

Obligatorisk förskola för femåringar

IV avstyrker förslaget och instämmer med Sveriges Skolledarförbunds remissvar som avstyrker förslaget mot bakgrund av den nyligen genomförda sänkningen av skolpliktsåldern till sex år, och att den reformen behöver utvärderas innan ytterligare sänkningar av skolpliktsåldern genomförs.

Skolinspektionen skriver i sitt remissvar att en obligatorisk förskola för femåringar medför konsekvenser för Skolinspektionens tillsyn då kommunernas skolpliktstillsyn kommer att omfatta även femåringar i förskolan. IV anser att en obligatorisk förskola får konsekvenser som är mer långtgående än så:

- Kommunens tillsynsansvar breddas eftersom skolplikten medför att kommunen ska kontrollera att barnen har varit närvarande under veckans alla dagar.
- Förskolans ansvar breddas eftersom skolplikten medför att vårdnadshavare måste ansöka om eventuell ledighet. Förskolan har, med hänsyn till skolplikten, rätt att neka ledighet. Ett nekande ska kunna motiveras med att barnet går miste om något i verksamheten och som är ett krav enligt läroplanen för förskolan. Det innebär en helt ny arbetsordning som måste utgå ifrån en läroplan som i dag inte föreskriver uppfyllandemål, men kring strävandemål.
- Skolinspektionens ansvar breddas eftersom kommunernas tillsyn av fristående förskolor ska granskas av Skolinspektionen och eftersom de har fullt tillsynsansvar för de kommunala förskolorna.

IV menar att konsekvenserna kan minimeras först när hela tillsynen av samtliga landets förskolor, dvs även fristående, överförs till Skolinspektionen. Vi anser vidare att tillsynen ska vara sammanhållen och konsekvent vilket är en omöjlighet med 290 olika tillsynsmyndigheter, dvs kommunerna. Först då blir tillsynen likvärdig och kan följa en och samma struktur.

Vidare ser IV att en obligatorisk förskola för femåringar slår negativt mot landets pedagogiska omsorg som verksamhet. Ju fler yngre barn som befinner sig i en grupp, desto fler vuxna krävs. I pedagogisk omsorg är man som regel ensam och med förslaget om obligatorisk förskola för femåringar ska barn lämna den pedagogiska omsorgen redan efter sommaren det år barnen fyller fem år. Detta slår hårt mot dessa verksamheter eftersom det innebär högre omsorgsgrad kring de allra yngsta samt mer administration.

IV vill också understryka att en obligatorisk förskola för femåringar är en inskränkning i vårdnadshavares självbestämmande kring sina barn.

Rätten till skolskjuts

IV vill belysa den obefintliga likvärdighet som i dag är verklighet i den svenska skolan när det gäller rätten till skolskjuts. Nuvarande lagstiftning kan anses bidra till en ökad skelsegregation då rätten till skolskjuts inte gäller elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem (exempelvis skollagen 10 kap. 32 och 40 §§). Mindre resursstarka familjer kan inte fritt välja skola eftersom familjen själv måste antingen skjutsa eller bekosta busskort om man väljer en fristående skola. Att ytterligare tillföra möjligheter för barn som går i förskola med offentlig huvudman, men inte för de barn som går i förskola med enskild huvudman, är att förstärka ojämlikheten.

Utredningen har, gällande skolskjuts, också ett storstadsperspektiv. I en lång rad av landets kommuner finns familjer som har ett flertal mil till närmaste förskola. Det innebär att barn som är fyra år och åtta månader själva ska ta bussen till förskolan.

IV anser att om riksdagen och regeringen menar allvar med sina ambitioner kring rätten till en likvärdig utbildning (hela utbildningskedjan) måste även sådana frågor som rätten till skolskjuts adresseras. Det fria skolvalet blir verklighet först då alla familjer, oavsett resursstyrka, kan välja sin skola, oavsett om den är kommunal eller fristående.

Förslag för fler förskollärare och barnskötare

IV var särskilt inbjudna till dialog och deltog också som remissinstans i utredningen U2021/00301 – Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan. Där framhöll vi att förskollärarytbildningen behöver förstärka kopplingen mellan teori och verklighet. Detsamma gäller barnskötarytbildningen. Att arbeta i förskolan fordrar inte enbart ämneskunskap eller pedagogiska färdigheter eftersom yrkena till stor del handlar om möten med människor. I sådana möten är det avgörande att det finns en kunskap kring relationer, konflikthantering och ledarskap för att ha en möjlighet att kunna uppfylla sitt uppdrag.

Att verka i förskolan innebär också arbete med barn i behov av särskilt stöd, något som många anställda inte är tillräckligt förberedda på. IV menar att en starkare verklighetsanknytning i utbildningarna skulle ge en rättvis bild av vad yrket innebär och skulle därmed kunna innebära att fler som utbildar sig också stannar kvar i förskolan.

Göteborg den 21 maj 2021

Mimmi von Troil
Generalsekreterare
IV – Idéburen Valfärd